

Doğanın Eşsiz Maddesi Su



Doğanın en önemli parçası olan su, canlıların yaşamı için gerekli olan en temel madde. Bu madde katı, sıvı ve gaz hallerde olabiliyor. Bu özelliği sayesinde havada, karada, kutuplarda, her yerde karşımıza çıkıyor. Suyun varlığını bize en somut şekilde gösteren yerlerse onu sıvı halde gördüğümüz okyanuslar, denizler, akarsular, göller ve yeraltı suları. Bu ortamları yakından tanımak ister misiniz?

Dağlardan Gelen Sular Akarsular

Akarsular, akarsu yatağı denilen eğimli yollar boyunca akan doğal tatlı su kütleleridir. Büyüklüklerine göre dere, çay, nehir gibi adlar alırlar. Akarsuların başlangıç bölümleri yani kaynakları göller, bataklıklar, buzul yuvaları ya da yeraltı sularının yüzeye çıktığı yerler olabilir. Yağmur ve kar suları akarsuları besler. Akarsular başka akarsularla birleşerek büyük nehirler de oluşturabilir. İster büyük bir nehir olsun ister küçük bir dere, akarsuların yolculuğu genellikle okyanuslarda, denizlerde ya da göllerde son bulur. Bu sayede akarsular okyanusları, denizleri ve gölleri besler.

Akarsular dünyadaki tatlı suların çok az bir bölümünü oluştursa da canlıların çoğunun yaşamında çok önemli bir rol oynar. Akarsulardan içme suyu elde ederiz. Ayrıca tarım arazilerini akarsulardan elde edilen

suyla sulayarak besinlerimizi yetiştiririz. Akarsular üzerine kurulan barajlarla elektrik enerjisi üretiriz. Akarsuları bir yerden bir yere gitmek amacıyla ulaşım yolu olarak kullanırız. Akarsular bitkiler ve hayvanlar için de su ve besin kaynağıdır. Bazı balık ve böcek türleri, mikroskobik büyüklükteki planktonlar, süngerler, yumuşakçalar ve yosunlar akarsuların başlıca sakinlerindendir.



Salvator Barki / Gallo Images / Getty Images TURKEY

Artvin'den geçen Çoruh Nehri



Jupiterimages / Workbook Stock / Getty Images TURKEY

ABD'nin Florida eyaletindeki Everglades bölgesinin havadan çekilmiş bu fotoğrafında lacivert renkte gördüğünüz, bölgedeki çok sayıda akarsudan biri ve kolları.

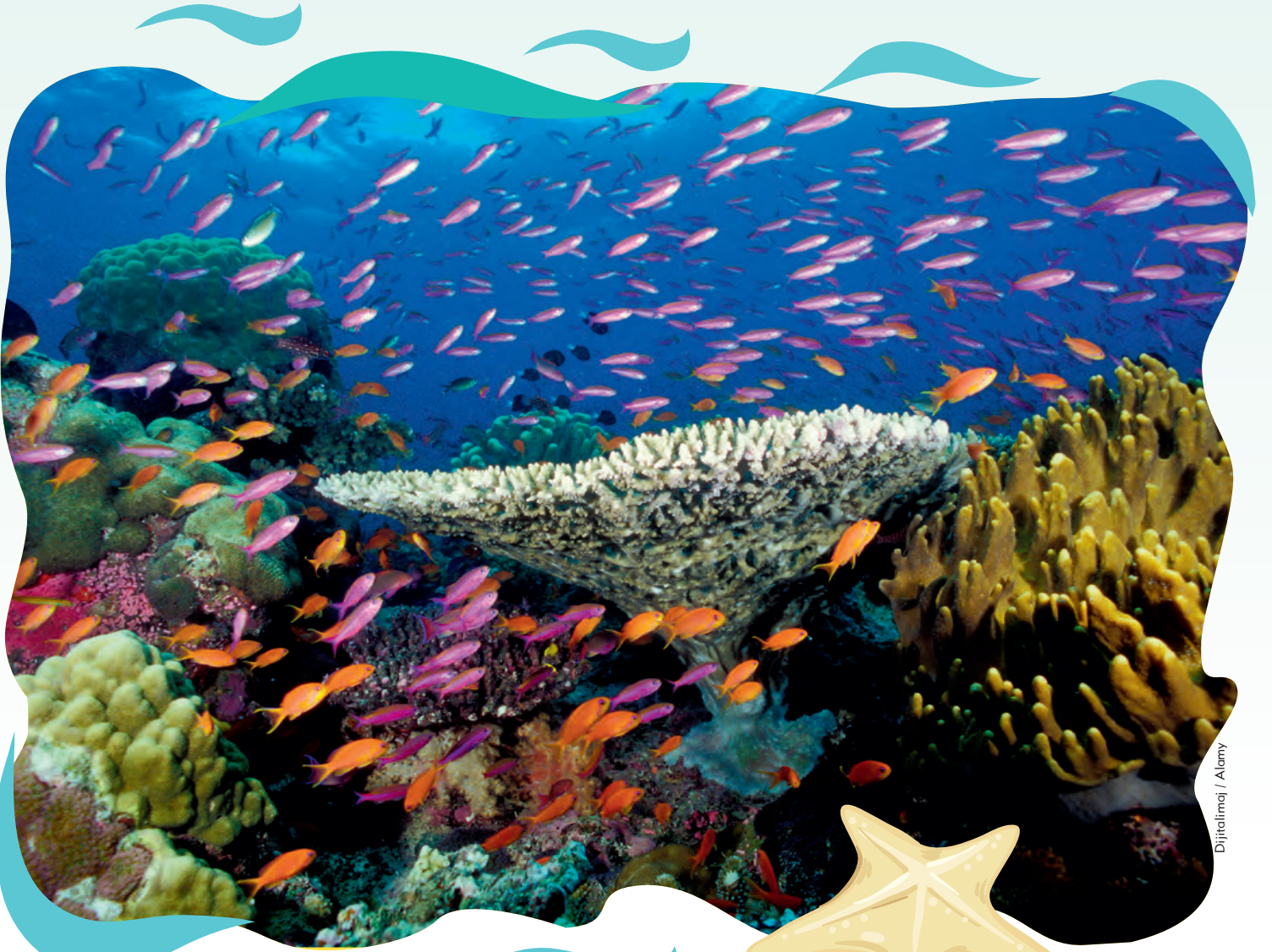
Uçsuz Bucaksız Okyanuslar ve Denizler

Yeryüzündeki en büyük su kütleleri olan okyanus ve denizlerde, plankton adı verilen mikroskopik canlılardan köpekbalıkları ve denizanalarına kadar yüz binlerce canlı türü yaşar. Okyanusun yüzeye yakın bölümünde yaşayan bazı plankton türleri, güneş ışığını kullanarak fotosentez yapar. Bu fotosentez sırasında açığa çıkan oksijen, canlıların temel oksijen kaynağıdır. Ayrıca birçok deniz canlısı planktonları yiyerek beslenir.

Bu fotoğrafta Büyük Okyanus'ta bulunan Fiji Adası yakınındaki bir mercan kayalığını görüyorsunuz. Mercan kayalıkları denizyıldızı, sünger, balık, yengeç, denizkestanesi gibi okyanustaki birçok canlıya ev sahipliği yapar.

Okyanus sularının sıcaklığındaki değişimler iklim koşullarını etkiler. Örneğin tropikal bölgelerde ısınan okyanus suyu akıntılar halinde kutup bölgelerine taşınır. Bu yolculuk sırasında akıntının yakınından geçtiği kıyı bölgeleri de ısınır.

Okyanuslar ve denizler ısındığında yüzeydeki su buharlaşır ve atmosfere karışır. Atmosferdeki su buharı soğuyarak bulutları oluşturur. Bulutlarda yoğunlaşan su kar, yağmur, dolu gibi yağışlarla tekrar yeryüzüne düşer. Yağışlarla yeryüzüne düşen su karada yaşayan canlılar için önemli bir su kaynağıdır. Bu nedenle okyanuslar ve denizler doğadaki su döngüsünün önemli bir parçasıdır.



Dijitalimaj / Alamy

Yeryüzünün Su Dolu Çukurları Göller

Göller, çevresi karayla kaplı geniş ve durgun su kütleleridir. Yanardağ etkinlikleri, kayaçların aşınması, yer kabuğu ve buzul hareketleri gibi birçok doğa olayı yer yüzeyinde çukur bölgelerin oluşmasına neden olur. Daha sonra bu çukur bölgeleri yağış sularının, akarsuların, yeraltı sularının, eriyen buzulların sularının doldurmasıyla da göller oluşur. Göllerin derinlikleri birkaç metreden binlerce metreye kadar değişebilir.

Göller birçok kuşun duraklama ve beslenme yeridir. Eğreltiotu, sukamışı, yusufçuk, balık

ve kurbağa gibi birçok hayvan ve bitkinin de yaşam alanıdır. İçerdiği azot ve fosfor bitkiler ve algler için önemli birer besin kaynağıdır. Bu bitki ve algler de başka canlılar için besin kaynağı olur. Bu nedenle göller doğadaki besin döngüsünün ayrılmaz bir parçasıdır.

Göller bulundukları bölgenin iklimini etkiler. Güneş ışığı suları, karalara göre daha yavaş ısıtır. Yine sular karalara göre daha yavaş soğur. Bu nedenle kışın göl suyu çevresindeki karaya göre daha sıcaktır. Bu ısı rüzgârlarla karaya taşınarak o bölgede kış mevsiminin daha ılık geçmesini sağlar.



Muğla'nın Fethiye ilçesinde bulunan Karagöl

Yerin Altındaki Su Depoları Yeraltı Suları

Yağışlarla yeryüzüne düşen su, yüzeydeki diğer sulara karışabilir, buharlaşarak atmosfere dönebilir, toprağın altına süzülebilir. Toprağın altına süzülen suyun bir kısmı bitkiler tarafından kullanılır, bir kısmı da yeraltındaki kayaç tabakalarında bulunan çatlaklarda ve boşluklarda birikir. İçinde suyun biriktiği ve hareket edebildiği, boşluklar içeren yeraltındaki bu kayaç tabakalarına akifer denir. Akiferde bulunan suya yeraltı suyu adı verilir. Yeraltı suları, insanlar tarafından

pompalama sistemleriyle yüzeye çıkarılarak çok çeşitli amaçlarla kullanılır.

Dünyamızdaki suyun yaklaşık yüzde 3'ü tatlı sudur. Bu suyun çoğu yeraltı sularından oluşur. Yeraltı suları, yüzeydeki diğer su kaynaklarına göre genellikle daha temizdir. Çünkü su toprağın altına süzülürken kum ve kayaçlar suyun içindeki mikroorganizmaları ve diğer yabancı maddeleri tutar. Bazen yeraltı suları yollar bularak yeryüzüne çıkar. Suyun yüzeye çıktığı bu bölgelere kaynak adı verilir.

Pınar Dünder